

**„Немили-недраги“
(обобщение), Иван Вазов**

В този урок ще затвърдите знанията си за:

- особеностите на литературния жанр повест;
- творческата история и заглавието на Вазовата повест „Немили-недраги“;
- съдържанието на произведението;
- темата, идеята, времето и пространството в творбата;
- повествователя и героите;
- художествените особености – мотивите, конфликтите, проблемите и ценностите.

Иван Вазов (1850 – 1921)

Какви са особеностите на литературния жанр повест?

	РАЗКАЗ	ПОВЕСТ
време	Обикновено действието се развива в кратък отрязък от време	Обикновено действието се развива в по-продължителен отрязък от време
пространство	Ограничено пространство (обикновено действието е съсредоточено в едно определено място)	По-обширно и разнообразно пространство (обикновено действието се развива на различни места)
герои и сюжетни събития	Ограничен брой герои с един отчетлив главен герой; обикновено сюжетът се развива чрез една централна случка	По-голям брой герои, обвързани в разностранни отношения; различни случки и събития в сюжета

Творческата история

Иван Вазов сред своите герои,
Къща музей „Иван Вазов“ – Сопот

- Иван Вазов, макар и за кратко, е пребивавал в Румъния в началото на 70-те години на XIX век и е опознал отблизо живота на българските хъшове там. Отразява впечатленията си в своето произведение.
- Повестта „Немили-недраги“ е написана в Пловдив през 1883 г. и е публикувана в сп. „Наука“. Включва 17 глави. Творбата е изградена от отделни епизоди, представящи живота на хъшовете.

Заглавието

- Заглавието повтаря част от Ботевия стих от „На прощаване в 1868 г.“ („немили, [клетии,] недраги“).
- Надсловът фокусира вниманието на читателя върху тежката съдба на смелите българи, които в края на Българското възраждане са принудени да напуснат отечеството си, на което са се посветили, и да търпят несгоди и унижения в чужда страна.

Съдържанието

I глава – описание на нощна Браила, светещото прозорче на кръчмата на Странджата, „българските“ места в богатия румънски град, дефиниция на понятието „народен“, обстановката в избата, описание на хъшовете.

II глава – Знаменосеца, преди да заспи, лиричeskото отстъпление, сънят на Бръчков, Македонски и Бръчков в кафенето на Ламбри.

III глава – описание на кръчмата и на прииждащите посетители, свадата между Мравката и Димитрото, намесата на Странджата в спора, на здравицата в чест на Знаменосеца, вълнуващата реч на стария хъш за миналото, настоящето и бъдещето на българските емигранти, реакцията след речта, запяването на песента „Тръба звучи, Балкан стене...“, идването на Владиков и разпределението на ролите в „Изгубена Станка“.

Кръчмата на българските хъшове в Букурещ – архивна снимка

V глава – рязката промяна в кръчмата, след като състоянието на съдържателя ѝ се влошава, Бръчков единствен остава при стария хъш в сетните му дни, заветът на Странджата и смъртта на Знаменосеца.

X глава – февруарската нощ на брега на Дунав, описание на пратеника на хъшовете Македонски, четирите критични ситуации, в които попада хъшът: незамръзналата ивица вода в средета на реката, срещата с влаха, преминаването по импровизирания мост, предотвратяването на нежеланата среща с караула, предаването на писмото на Левски в къщата на Баба Тонка.

XVII глава – равносметката за края на Сръбско-турската война (1876), съдбата на хъшовете, участвали в битката при Гредетин, печалната участ на Македонски – единственият от хъшовската дружина, доживял Освобождението.

Никола Странджата – прототип на Знаменосеца от Вазовата повед, архивна снимка

Темата и идеята на повестта

Знамето на панагюрските въстаници от 1876 г.

- **Темата:** националноосвободителните борби в България и копнежът на хъшовското братство в Браила за свобода; забравата на героите в „епохата на дребните характери“.
- **Централна художествена идея:** за живота на хъшовете в очакване на борбата като мъченичество; за ценността на жертвите за освобождението на България; тази обединяваща идея е най-ясно изразена в речта на Странджата в III глава на повестта.

Времето и пространството в „Немили-недраги“

- **Времето:**
  - историческото време обхваща периода след героизма и поражението на четническата борба през 1867 – 1868 г. до Сръбско-турската война през 1876 г.;
  - художественото време се забавя или ускорява според художествените цели на творбата.
- **Пространството:**
  - пространството на емигрантите – главно румънският град Браила, е изцяло чуждо и безразлично към тях;
  - изгубената България е тяхното същинско духовно пространство.

Българският лъв – символ на силата и смелостта. Фигурата е дело на скулптора Михаил Михайлов и е част от Войнишкия мемориал, открит в София през 1934 г. и възстановен в района на Националния дворец на културата през 2017 г.

Авторът, повествователят и героите

Авторът

Иван Вазов –
реална личност

Повествователят

Условна личност (измислена от автора), която присъства осезаемо в творбата (в „Немили-недраги“ – най-ярко във II глава). Заема главна оценъчна позиция в повестта – неговите оценки се простират от незлоблива насмешка към „гръмките прякори“ и предметната обстановка в живота на хъшовете до безусловно и силно емоционално споделяне на тяхната идея за мъченичество и борба за освобождението на България.

Героите

Странджата, Македонски, Бръчков... колективният образ на българските хъшове в Браила – условни личности (измислени от автора); представени са както като носители на идеала за национално освобождение, така и като обикновени хора с качества, недостатъци и пълнокръвни характери.

Художествените особености – мотивите

„Свободна България“ (1879) – литография на Георги Данчов Зографина (1846 – 1908)

- В „Немили-недраги“ се открояват мотивите за: изгнаничеството, саможертвата, приемствеността в борбата, погубената младост; социалното неравенство, спасителната сила на спомените и мечтите, песента, самотата, пътя, завръщането, разминаването между мечти и действителност, липсата на благодарност и почит към героите и др.
- Разнообразието от мотиви в повестта се събира в един „център“ – обстоятелствата могат да преобърнат съдбата на човека и да го поставят пред тежки изпитания, но не могат да пречупят духа му, ако той вярва в такъв висок идеал, какъвто е свободата на отечеството.

Художествените особености – конфликтите

Характерни за повестта „Немили-недраги“ са външните противоречия:

- Вазовите герои са в конфликт с поробителите и крепителите на робството в родината си. Този конфликт ражда омразата им към тях;
- Хъшовете са в конфликт с враждебната към тях среда в чуждия град, където някогашните герои от битките в Балкана са осъдени да бъдат изгнаници.
- Централен е конфликтът между ценностите на времето преди и след Освобождението.

Чрез конфликтите в повестта „Немили-недраги“ Вазов постига истинност на изображението. Хъшовете са представени и като героични личности, обединени от общ идеал, и като жертви на трагични обстоятелства. По този начин като най-определящи облика на хъшовете са открити общото им славно минало, любовта им към отечеството и изборът да се посветят

на борбата за свобода.

Художествените особености – проблемите и ценностите

Илюстрация към „Немили-недраги“ от Борис Ангелушев, 60-те години на XX век

- **Проблемите:**

- Каква е участта на хората, които са принудени да търсят спасение в чужда страна?
- Може ли да съжителстват в живота на един човек жалкото и величавото?
- Какво помага на човек да оцелее въпреки трагичното стечение на обстоятелствата?

- **Ценностите:**

- Любова към отечеството;
- Свободата, разбрана и като право на личен избор, и като национална независимост;
- Солидарността, която обединява хора с обща съдба и/или с общи ценности.

Вече знаете всичко за:

- особеностите на литературния жанр повест;
- творческата история и заглавието на Вазовата повест „Немили-недраги“;
- съдържанието на произведението;
- темата, идеята, времето и пространството в творбата;
- поведователя и героите;
- художествените особености – мотивите, конфликтите, проблемите и ценностите.

